

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางเพศเพื่อสะท้อนคติทางด้านเพศ : กรณีศึกษาภาพข่าวหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาว่าภาพที่ถูกนำเสนอในหนังสือพิมพ์หน้าหนึ่งสะท้อนลักษณะความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ทางเพศใช่หรือไม่ เพื่อศึกษาความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ทางเพศที่ถูกถ่ายทอดลงในหนังสือพิมพ์ข่าวหน้าหนึ่งว่ามีลักษณะอย่างไร และ เพื่อศึกษาว่าภาพข่าวหนังสือพิมพ์หน้าหนึ่ง หมวดข่าวการเมืองสะท้อนเกี่ยวกับความมีอคติทางเพศใช่หรือไม่ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นข้อมูลที่จัดเก็บจากสื่อหนังสือพิมพ์ อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และ เคลิวิสต์ โดยเก็บข้อมูลภาพถ่ายที่นำเสนอผ่านหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ ในหมวดข่าวการเมือง และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ช่างภาพหนังสือพิมพ์ และบรรณาธิการภาพหนังสือพิมพ์ 2 สำนักพิมพ์ โดยแบ่งวิธีการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนคือ

4.1 ใช้วิธีการเก็บรวบรวมสื่อภาพถ่ายจากหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ ที่อยู่ในหมวดข่าวการเมือง นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบที่อยู่ในภาพถ่ายอันได้แก่

1. ลักษณะทางเพศที่ปรากฏในภาพ
2. ภาพบรรยากาศแวดล้อมของข่าว
3. คำบรรยายใต้ภาพ
4. สัญลักษณ์ทางเพศอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏในภาพ

โดยกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในหมวดข่าวการเมือง จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจำนวน 192 ภาพ และจากหนังสือพิมพ์เคลิวิสต์จำนวน 173 ภาพ

4.2 ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) โดยผู้วิจัยจะเปิดโอกาสกับผู้ให้สัมภาษณ์มีอิสระในการให้ข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแบ่งเป็นสองกลุ่มได้แก่

1. ช่างภาพหนังสือพิมพ์
2. บรรณาธิการภาพหนังสือพิมพ์

ภาพถ่ายที่รวบรวมจากหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ที่อยู่ในหมวดข่าวการเมือง ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2553 ถึง 31 ธันวาคม 2553 สามารถแบ่งเพศที่ปรากฏในภาพได้ดังนี้

หนังสือพิมพ์	เพศชาย	เพศหญิง	เพศชายและเพศหญิง	รวม
ไทยรัฐ	144	25	29	192
เดลินิวส์	131	20	22	173
รวม	175	45	51	

การเก็บข้อมูลจากภาพถ่ายในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ นำมาวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบที่อยู่ในภาพถ่ายการเมืองในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 ภาพที่สะท้อนเพศสภาพชายในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ในหมวดข่าวการเมือง สะท้อนให้เห็นภาพความเป็นผู้นำ ภาพของการได้รับการสนับสนุนในฐานะผู้มีความรู้ ผู้มีอำนาจ และความน่าเชื่อถือ ผ่านมุมมองและประเด็น 5 ข้อดังนี้

ประเด็นเรื่อง ลักษณะทางเพศที่ปรากฏในภาพ

ภาพข่าวการเมืองที่มีลักษณะเพศชายปรากฏเป็นศูนย์กลางของภาพนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะท่าทางของความมั่นใจ โดยมีการชูมือหรือโบกมือ ค่อยๆคนรอบข้างที่อยู่ในพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำ ที่มีอรรถาศัยที่ดี และความสามารถในการควบคุมจัดการต่อผู้คน และสิ่งต่างๆ รอบตัว รวมถึงอากัปกริยาของร่างกายที่มีความมั่นคง ยืนตรง ดวงตามีความมุ่งมั่นและมั่นใจ แสดงให้เห็นถึงความแข็งแรง พร้อมทั้งจะมีบทบาทในกิจกรรมทางการเมือง หน้าตาขี้มเข้มสดใส แสดงให้เห็นถึงภาวะของอารมณ์ที่ดี โดยส่วนใหญ่ของภาพจะมีบริบทแวดล้อมที่เป็นตัวผลักดันให้ลักษณะของเพศชายมีความเด่นมากขึ้น ลักษณะของตัวภาพที่มีขนาดใหญ่ของเพศชายก็เป็นตัวส่งเสริมให้ลักษณะความเป็นเพศชายนั้นโดดเด่น และลักษณะภาพของเพศชายในขณะที่ทำกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของการยืนตรงจะมีการกุมมือทั้งสองข้างไว้ด้านหลัง หรือ เอามือไขว่หลังไว้ อย่างนอนน้อมในช่วงเวลาของการพบปะพูดคุยกับบุคคลสำคัญ

ประเด็นเรื่อง บรรยากาศของบริบทแวดล้อมในภาพ

ภาพข่าวการเมืองที่มีภาพเพศชายปรากฏเป็นศูนย์กลางของภาพนั้นส่วนใหญ่แสดงบริบทเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ การพบปะกับบุคคลสำคัญ และกิจกรรมใหญ่ต่างๆ ซึ่งบริบทแวดล้อมของภาพนั้นจะเป็นภาพของนักการเมืองชั้นนำที่มีบทบาทในการทำกิจกรรมทางการเมืองหรือบุคคลต่างๆรอบข้างจะเป็นผู้สนับสนุนทางการเมืองในลักษณะที่เคร่งขรึมระหว่างที่เพศชายผู้เป็นศูนย์กลางกำลังทำกิจกรรมอยู่ บางครั้งบรรยากาศของภาพก็เต็มไปด้วยความยินดีจากการเป็นเสียงสนับสนุนในการเป็นฐานเสียงของนักการเมืองเพศชายที่เป็นศูนย์กลางของภาพ รวมไปถึงนักข่าว ช่างภาพ ขณะทำหน้าที่ของคน

ประเด็นเรื่อง คำบรรยายใต้ภาพ

ภาพถ่ายส่วนใหญ่มักมีคำบรรยายใต้ภาพ ที่เป็นตัวส่งเสริมและอธิบายความหมายของภาพถ่ายที่เกิดขึ้น โดยส่วนของภาพถ่ายที่ภาพเพศชายที่เป็นศูนย์กลางของภาพจะมีชื่อของตัวเองปรากฏขึ้นต้นในคำบรรยาย และบรรยายเหตุการณ์พร้อมบริบทแวดล้อมที่สำคัญที่เกิดขึ้นอื่นๆในภาพ รองลงมาก็จะเป็นเพศชายที่เป็นศูนย์กลางของภาพมีชื่อขึ้นต้นก่อนที่จะเป็นชื่อของเพศชายหรือเพศหญิงที่เป็นบุคคลรองลงไป และก็มีบรรยายเหตุการณ์พร้อมบริบทแวดล้อมในภาพ โดยไม่บอกชื่อและบรรยายถึงบุคคลอื่นๆที่อยู่ในบริบทแวดล้อมของภาพมากนัก

ประเด็นเรื่อง สัญลักษณ์ทางเพศอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏในภาพ

ภาพข่าวการเมืองที่มีเพศชายเป็นศูนย์กลางของภาพ หรือมีลักษณะเด่น จะมีสัญลักษณ์เป็นดอกไม้ เพื่อแสดงถึงความยินดีกับเพศชายที่เป็นศูนย์กลางของภาพถ่าย รองลงมาก็เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทย เช่น ธงชาติไทย และที่เป็นได้ทั่วไปก็คือสัญลักษณ์ของความเป็นสากลของนักการเมืองแบบตะวันตก เช่น การสวมชุดสูท เนคไท และที่พบเห็นได้บ้างก็จะเป็นพระพุทธรูป ป้ายข้อความหรือแผ่นข้อเขียนต่างๆ และรูปพระมหากษัตริย์ รวมทั้งสัญลักษณ์ในรูปของกิจกรรมหรืออิริยาบถ เช่น การชুমือ การจับมือ โดยสัญลักษณ์ต่างๆนั้นจะเป็นตัวบอกเล่าถึงเหตุการณ์ต่างๆ และตัวประสานความหมายของภาพที่เกิดขึ้น

สัญลักษณ์ต่างๆที่อยู่ในรูปของเครื่องแต่งกาย เช่น ชุดตำรวจ ชุดทหาร ชุดข้าราชการ ที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในเรื่องของชนชั้น ในเรื่องของอำนาจ ที่อยู่ในกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่างๆซึ่งส่วนใหญ่จะสวมใส่ในเพศชาย รองลงมาก็เป็นเพศหญิงที่สวมใส่ ชุดผ้าไหมอันสวยงาม และชุดนักโทษ เสื้อม่อฮ่อม ชุดซาฟารี เสื้อเจ็ดต่างๆ ที่จะเห็นตามกิจกรรมต่างๆที่ไม่อยู่ในช่วงเวลาพิเศษหรือช่วงเวลาที่สำคัญลดหลั่นกันลงมาตามความเหมาะสม

4.1.2 ภาพที่สะท้อนเพศสภาพหญิงในข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ในหมวด

ข่าวการเมือง สะท้อนให้เห็นการออกมาต่อสู้ เรียกร้องต่ออำนาจทางการเมือง และสิทธิที่พึงมีของตนเอง และของกลุ่ม ผ่านมุมมองและประเด็น ห้าข้อดังนี้

ภาพข่าวการเมืองที่มีภาพเพศหญิงปรากฏเป็นศูนย์กลางของภาพนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองคิด มีความมั่นใจในตนเอง ภาพจะเป็นลักษณะของการให้การสนับสนุนผู้มีอำนาจ การเรียกร้องต่ออำนาจที่ตนเองถูกกดทับจากสถาบันทางอำนาจต่างๆ หรือผู้มีความรู้โดยมีลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ผ่านมุมมองและประเด็น ห้าข้อดังนี้

ประเด็นเรื่อง ลักษณะเพศที่ปรากฏในภาพ

ภาพข่าวการเมืองที่มีลักษณะเพศหญิงปรากฏเป็นศูนย์กลางของภาพนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะท่าทางที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับวงวาทกรรมทางอำนาจของเพศชายที่พยายามจำกัดอยู่แต่ในวงของเพศชาย โดยพยายามสร้างพื้นที่ของเพศหญิงให้อยู่ในบริบททางการเมืองที่เพศชายเป็นศูนย์กลางของอำนาจในระดับประเทศ มีลักษณะของการขี้อ้อน แบนมือ หรือ ถือวัตถุที่เป็นสัญลักษณ์ต่างๆเอาไว้ เพื่อจะบอกเล่าบางอย่าง เช่น การขี้อ้อนเพื่อจะอธิบายแก่คนรอบข้าง การถือนอกไม้ การพนมมือไหว้ ซึ่งจะมีลักษณะต่างๆที่ไม่เป็นแบบแผนมากนัก รองลงมาจะเป็นการเรียกร้องต่ออำนาจต่างๆในทางการเมืองที่ตัวเองถูกละเมิดสิทธิ เช่น การยื่นหรือนั่งรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องในสิ่งที่ต้องการกับผู้มีอำนาจในทางการเมือง การนั่งกุมมืออย่างสงบไปพื้นที่สาธารณะ หรือการถือแผ่นป้ายประกาศเจตจำนงทางการเมืองในขณะที่ทำการแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกในบทบาทของความเป็นเพศหญิงต่อประเด็นการเมือง โดยที่เพศชายละเลยหรือไม่ได้สนใจ

ประเด็นเรื่อง บรรยากาศของบริบทแวดล้อมในภาพ

ภาพข่าวการเมืองที่มีภาพเพศหญิงปรากฏเป็นศูนย์กลางของภาพนั้นส่วนใหญ่จะแสดงบริบทเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ การเรียกร้องความเป็นธรรม การแถลงข่าวในเรื่องสำคัญ ซึ่งบริบทแวดล้อมของภาพนั้นส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลทั่วไปที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิงที่เป็นศูนย์กลางของภาพ อย่างบุคคลสำคัญทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องเช่นนักกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิจากการต่างประเทศ ซึ่งมีลักษณะเคร่งเครียด ในภาพถ่ายของการจุดเทียนฉลองวันเกิดของพี่ชายที่อยู่ต่างประเทศโดยมีบริบทแวดล้อมของญาติพี่น้องที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิงที่เป็นศูนย์กลางภาพ ยืนอยู่ข้างกายมีลักษณะของการมาร่วมแสดงความยินดี ใบหน้ายิ้มแย้ม ส่วน

ภาพถ่ายในการแถลงข่าว ลักษณะของบริบทแวดล้อมภาพจะเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมอบวัตถุหรือผลิตภัณฑ์ที่สำคัญกับหน่วยงานของราชการ ยืนหรือนั่งอยู่ในลักษณะสำรวจ หน้าคาบองสบึง โดยรวมแล้วบุคคลในภาพถ่ายส่วนใหญ่ที่เป็นบริบทแวดล้อมในกิจกรรมนั้นมักจะเป็นเพศชาย รองลงมา ก็จะเป็นบรรยากาศของการรวมตัวของเพศหญิงและเพศชายที่จะมีลักษณะของการชุมนุมเรียกเรื่อง

ประเด็นเรื่อง คำบรรยายใต้ภาพ

คำบรรยายประกอบภาพถ่ายที่มีเพศหญิงเป็นศูนย์กลางของภาพ ส่วนใหญ่จะมีชื่อของเพศหญิงที่เป็นศูนย์กลางของภาพนั้นกำกับอยู่ขึ้นเป็นคำนำหน้าเสมอ แล้วต่อด้วยหน้าที่ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือสิ่งอื่น และต่อด้วยเหตุการณ์ บริบทรอบข้างที่เกิดขึ้นในลักษณะของการบรรยายปรากฏการณ์ที่อยู่แวดล้อมเพิ่มเติม ไปจากสิ่งที่ผู้อ่านหนังสือพิมพ์เห็นจากภาพ ที่บางครั้งไม่สามารถบันทึกเหตุการณ์หรือบริบทแวดล้อมได้ครบ ซึ่งสัมพันธ์ต่อตัวเพศหญิงที่เป็นศูนย์กลางของภาพ เช่น จำนวนตัวเลขต่างๆ ทั้ง อายุ ประชากร วันเวลาที่อ้างอิงถึง หรือเสียงพูดในประเด็นสำคัญ เช่น

“นางเอลล่า บูท ภรรยาของนายวิกเตอร์บูท ผู้ต้องหาคดีค้าอาวุธชาวรัสเซีย ยืนจมน้ำ ร้องเรียนนายกฯ และ นายค่อพงษ์ ไชยสาส์น ประธาน กมธ.การต่างประเทศ กรณีศาลสั่งให้ส่งตัวสามีเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปสหรัฐ”

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร กับใคร ซึ่งคำบรรยายมีส่วนส่งเสริม หรืออธิบายความหมายต่อรูปภาพของเนื้อหาและบริบทแวดล้อมในระดับหนึ่ง

ประเด็นเรื่อง สัญลักษณ์ทางเพศอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏในภาพ

ภาพข่าวการเมืองที่มีภาพเพศหญิงปรากฏเป็นศูนย์กลางของภาพ จะมีสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพอยู่อย่างหลากหลาย เช่น จะเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น เทียน ธูป เพื่ออวยพรหรือกราบไหว้คือสิ่งที่นับถือ การอุ้มลูกที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นแม่ การถือแผ่นป้ายเพื่อออกมาเรียกร้องสิทธิและความชอบธรรมต่างๆก็พบเห็นได้บ้างในภาพถ่าย ที่แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของประชาชน และพลเมือง

ภาพ 4.1 จากหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์เดลินิวส์

ภาพ 4.1 แสดงให้เห็นภาพเพศชายที่เป็นศูนย์กลางของภาพกำลังถืออุปกรณ์ขยายเสียง ที่มีลักษณะท่าทางประกอบโดยใช้มือยื่นออกไปข้างหน้า โดยมีเพศชายที่อยู่รอบตัวให้ความสนใจโดยการมองไปที่เพศชายที่เป็นศูนย์กลางของภาพ รวมไปถึงผู้คนที่อยู่ด้านล่างที่มีทั้งกล้องถ่ายภาพ กล้องบันทึกภาพและเสียง ที่หันหลังให้กับผู้มองดูภาพ โดยมุ่งความสนใจไปที่เพศชายที่เป็นศูนย์กลางของภาพ และเพศชายที่อยู่ในเครื่องแบบคล้ายทหารหันหน้าออกมาโดยที่มองไปที่บริบทรอบๆ แสดงให้เห็นถึงการระมัดระวังในความปลอดภัยต่อสถานที่ และบุคคลในภาพถ่าย การแต่งกายของเพศชายในชุดม่อฮ่อมที่ยืนอยู่ข้างเพศชายที่เป็นศูนย์กลางนั้น แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในระดับชนชั้นในระดับการแต่งกายกับเพศชายที่อยู่ในชุดกึ่งสุท กึ่งแจ็กเก็ต แต่อยู่ในระดับตำแหน่งการยืนที่เท่าเทียมกัน โดยเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้น ต่างจากผู้คนที่อยู่ด้านล่างที่มีองค์ประกอบทางสัญลักษณ์อื่นๆ เช่น การถือธงชาติไทยโบกไปมา

ภาพ 4.2 จากหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

รูปถ่ายในภาพ 4.2 เป็นภาพของเพศชายที่เป็นศูนย์กลางของภาพนั้นกำลังถูกผู้คนที่รอบล้อมกำลังจับแขนยกขึ้นสูงเพื่อเชิดชู แสดงให้เห็นถึงการได้รับชัยชนะ การมีอำนาจที่ถูกอุ้มชูจากสมาชิกในกลุ่มที่ตนสังกัดของตนเองในพื้นที่สาธารณะ โดยมีทั้งสองข้างประกอไปด้วยสัญลักษณ์มือ และสัญลักษณ์ของภาพที่อยู่ในมือ รวมไปถึง ลักษณะการมอง การแสดงอารมณ์ทางสีหน้าที่หลากหลาย

ภาพ 4.3 จากหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

รูปถ่ายในภาพ 4.3 เป็นภาพของเพศหญิงที่เป็นศูนย์กลางของภาพนั้นกำลังยื่นเรียงหน้ากระดานจำนวนหลายคน โดยใส่เสื้อสีเดียวกันที่หลากหลายรูปแบบของลายเสื้อ แสดงให้เห็นถึงการทำกิจกรรมที่มีฐานคิด และทัศนคติแบบเดียวกัน โดยที่ไม่ได้มีพื้นเพถิ่นฐานที่มาจากที่เดียวกัน แสดงใบหน้ายิ้มแย้ม และชูสองนิ้วให้กับผู้ที่มองดูภาพ แสดงให้เห็นถึงการทำกิจกรรมของตนเองอย่างมีความสุข บริบทรอบข้างเต็มไปด้วยดอกไม้ ที่ประดับประดาบนผนังที่มีอักษรตัวใหญ่ และธงชาติไทยด้านหลัง แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ และมีความสำคัญของสถานที่นั้น

ภาพ 4.4 จากหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์เดลินิวส์

รูปถ่ายในภาพที่ 4 เป็นภาพของเพศหญิงที่เป็นศูนย์กลางของภาพนั้น กำลังอุ้มเด็กเข้าไปเยี่ยมเพศชายที่อยู่ในห้องขัง แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของเพศหญิงในรูปของสัญลักษณ์ของความ เป็นแม่ ลักษณะของเด็กที่ได้รับความรักจากผู้เป็นพ่อที่อยู่ในชุดผู้ต้องโทษภายในลูกกรงเหล็ก ที่แสดงถึงภาวะของการถูกขังเสรีภาพส่วนตัวออกไป แต่ความสัมพันธ์ของการเป็นพ่อแม่ยังคงดำเนินต่อไป เพศชายในชุดนักโทษมีหน้าตาขี้มึนแวม แสดงให้เห็นถึงการไม่สะทกสะท้านกับการที่ถูก ลิดรอนเสรีภาพไปจากการที่เพศหญิงซึ่งเป็นแม่ของเด็กในภาพถ่ายยังทำหน้าที่ของแม่เพื่อรักษา ความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวที่กำลังเกิดปัญหาอยู่

การมอง กับการแสดงออกทางเพศ

จากข้อมูลภาพถ่ายในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ที่คัดเลือกมาโดยการแย่งระหว่างเพศหญิงและเพศชายในลักษณะทางเพศนั้นแสดงให้เห็นว่าสอดคล้องกับ จอห์น เบอร์เกอร์ (John Berger) โดยมองว่าคนเรานั้นจะมองคุณค่าของผู้ชายในลักษณะของการเป็นนักทำกิจกรรม แต่ตัวผู้หญิงนั้นจะมองเป็นแค่เพียงวัตถุที่ถูกสำรวจ หรือสิ่งที่จะต้องถูกมอง ถูกสำรวจโดยภาพถ่ายในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์สะท้อนให้เห็นถึงภาพของผู้ชายที่จะมีลักษณะของการทำกิจกรรมต่างๆที่สำคัญในพื้นที่สาธารณะ โดยมีท่าทางให้เห็นว่ากำลังทำอะไรอยู่ เช่นการชูมือขึ้นหลังจากการได้รับชัยชนะการเลือกตั้ง ในขณะที่ผู้หญิงอยู่ในภาพอยู่ในฐานะของการเป็นองค์ประกอบของภาพโดยไม่ได้สนใจหรือเป็นเป้าประเด็นว่าผู้หญิงคนนั้นทำอะไรอยู่ เบอร์เกอร์ ยังมองต่อไปอีกว่าการให้คุณค่าของการมีอยู่ของเพศชาย และเพศหญิงต่อการมองที่แตกต่างกันนั้น ทำให้เกิดการแบ่งแยกต่อหน้าที่และเป้าหมายในการดำเนินชีวิตระหว่างผู้หญิง และผู้ชายในสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าการมองในลักษณะนี้นั้นทำให้เกิดทัศนคติต่อการคาดหวังคุณค่าของกิจกรรมของเพศชาย โดยตัดขาดออกจากเพศหญิงออกไปโดยจะเข้าไปมองเพศหญิงในลักษณะอื่นมากกว่าทั้งๆที่ผู้หญิงก็มีบทบาทต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน เช่น ภาพของนายกอลิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กำลังทำหน้าที่รับโทรศัพท์ เช่นเดียวกับผู้หญิงที่อยู่ด้านข้าง ซึ่งเข้าใจได้ว่านายกชนั้นมาทำหน้าที่ช่วยเหลือสังคมโดยนั่งรับโทรศัพท์ด้วยตัวเอง เป็นการอุทิศตนที่ดีต่อสังคม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของตัวผู้ชายที่อยู่ในภาพ ในขณะที่ผู้หญิงในภาพเดียวกันกลับถูกมองในด้านอื่น เช่น ผู้หญิงคนนี้เป็นคนราที่หน้าตาดี หรือผู้หญิงคนนี้แต่งตัวไม่สุภาพใส่ชุดเสียดงามทำหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เยาวชน แสดงให้เห็นความแตกต่างทางชนชั้นทางเพศ ระหว่างหญิง และชาย โดยมีช่างภาพทำหน้าที่ในการถ่ายภาพออกมาให้เราดู ซึ่งเป็นสิ่งที่กำกับการมองเห็นให้กับคนดูภาพถ่าย โดยช่างภาพนั้นมีความเชื่อ และมีทัศนคติที่เป็นส่วนตัวต่อการมองการถ่ายภาพนั้นว่านี่คือสิ่งที่ผู้คนต้องการมอง ซึ่งสอดคล้องกับเบอร์เกอร์ที่ว่าภาพถ่ายรูปของช่างภาพนั้นเป็นสิ่งที่เลือกมาแล้ว ภาพถ่ายที่ถ่ายออกมาจะไม่สามารถทำให้เห็นถึงบริบทรอบข้างซึ่งในคุณลักษณะของภาพถ่ายนั้นจะเห็นได้เพียงมุมเดียว และจากการเลือกถ่ายภาพของช่างภาพสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจที่เข้าไปกำกับการมองเห็นของคนดูภาพถ่ายและมุมมองในภาพถ่ายมีลักษณะที่เอียงซ้ายเล็กน้อยไปทางด้านผู้ชายที่เป็นนายกรัฐมนตรีนทำให้เกิดภาพที่เป็น Perspective ทำให้ภาพของตัวผู้ชายมีขนาดใหญ่กว่าตัวผู้หญิง นอกเหนือไปจากขนาดของสรีระเพศผู้ชายที่ใหญ่กว่าผู้หญิงอยู่แล้ว จึงสะท้อนให้เห็นถึงอคติทางเพศในเรื่องการมองระหว่างเพศหญิง และเพศชายในสังคม

ภาพ 4.5 จากหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

การมอง กับพื้นที่สาธารณะ

จากข้อมูลภาพถ่ายในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ที่คัดเลือกมาโดยการแย่งระหว่างเพศหญิง และเพศชาย ต่อเรื่องบรรยากาศของบริบทแวดล้อมในภาพ นั้นสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องภาพสาธารณะของ จอห์น เบอร์เกอร์ ที่ว่า ภาพถ่ายนั้นสามารถผลิตซ้ำเพื่อเผยแพร่ออกไปสู่พื้นที่สาธารณะ สะท้อนให้เห็นการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดกิจกรรมหรือ เหตุการณ์ จากพื้นที่หนึ่ง ไปสู่พื้นที่อื่นห่างไกล หรือต่างกันออกไป โดย เบอร์เกอร์ ยังกล่าวอีกว่า ภาพถ่ายทำให้ความเป็นพื้นที่เลื่อนไหล โดยคนที่อยู่อีกพื้นที่หนึ่ง ได้เห็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอีกที่หนึ่ง โดยไม่ต้องไปคู่ด้วยตัวเอง แต่การไม่ได้เข้าไปดูกิจกรรมหรือเหตุการณ์ด้วยตนเองในพื้นที่จริง ทำให้ผู้ดูภาพถ่ายไม่สามารถรับรู้หรือเห็นบริบทที่เกิดขึ้นจากพื้นที่จริง ซึ่งจะทำให้การตีความต่อความหมายในภาพไม่ถูกต้อง หรือถูกแต่ไม่ทั้งหมด โดยภาพถ่ายในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์สะท้อนให้เห็น ภาพของกิจกรรมที่เกิดขึ้นกับตัวเพศที่เป็นศูนย์กลางของภาพเป็นหลัก และจากการบีบกรอบของภาพให้เหลือแต่สิ่งที่ต้องการให้เด่นจากช่างภาพ หรือ บรรณาธิการภาพเพื่อต้องการขั้บเน้นให้ภาพมีลักษณะที่เด่น เข้าใจความหมายได้รวดเร็ว โดยไม่ได้ให้ความสำคัญของบริบทรอบข้างมากนักซึ่งทำให้อาจตีความผิดพลาดได้ เช่น ใน ภาพ 4.1 ในขณะที่ภาพถ่ายสื่อให้เห็นถึงกิจกรรมของนายกขณะทำการปราศรัย โดยมีผู้คนรายล้อมอยู่มากมาย จะเห็นได้ว่าด้านหลังของเวทีมีคนใส่หมวกทรงเบเรต์ (Beret Hat) ที่อาจตีความได้ว่าเป็นทหาร หรืออาจตีความได้ว่าเป็นแคพนักงานรักษาความปลอดภัย (เพราะพนักงานรักษาความปลอดภัยในปัจจุบันนิยมเอาเครื่องแต่ง

กายของทหารมาปรับเปลี่ยนให้มีลักษณะคล้ายทหารเพื่อสร้างความน่าเกรงขามต่อคนที่พบเห็น) มีลักษณะของคนสวมชุดคล้ายทหารเพียงครั้งตัวอยู่ในภาพ โดยหากมองเห็นว่าทหารมาคอยอารักขา นายกรัฐมนตรี ก็จะมีความหมายไปในอีกรูปแบบหนึ่ง ต่อตัวนายกรัฐมนตรีเองในเรื่องการเมือง และกับความสัมพันธ์ของทหารที่สามารถถูกหีบขบไปเป็นประเด็นทางการเมืองของฝ่ายตรงข้าม ทั้งนี้จึงขึ้นอยู่กับมุมมองภาพถ่ายของผู้ดูว่ามองเห็นอย่างไร

การมอง กับความสัมพันธ์ระหว่างความหมาย

จากข้อมูลภาพถ่ายในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ที่คัดเลือกมาโดยการแย่งระหว่างเพศหญิง และเพศชาย การมองภาพถ่ายในหน้าหนึ่งของเราสามารถรับรู้ และเข้าใจความหมายของภาพได้โดยจากการการมองเห็นของเราโดยใช้ความรู้ และระบบของสัญลักษณ์ในการให้ความหมายของภาพ แต่ ริชาร์ด โวลล์ไฮม์ (Richard Wollheim, 1923-2003) เห็นแย้งว่า การมองภาพนั้น ต้องมองลึกเข้าไปข้างในตัวภาพที่เรียกว่า เรียกว่า “การมองข้างใน” (Seeing In) ที่ไม่ได้เกิดจากความเข้าใจสัญลักษณ์ใดๆในตัวภาพ แต่เกิดจากความสามารถพิเศษในการมองของมนุษย์ซึ่งมีพื้นฐานมาจากพันธุกรรม และเขายังบอกอีกว่า การมองภาพนั้นเราไม่สามารถที่จะมองเพียงแค่พื้นผิวได้อย่างเดียว โดยเราจะต้องมองลึกเข้าไปในตัวภาพอีกด้วย โดยจากการเข้าไปศึกษาภาพถ่ายที่อยู่ในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ นั้นผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าหากการมองของเราต่อภาพถ่ายนั้นปราศจากความรู้ หรือประสบการณ์ที่สั่งสมมาผ่านวัฒนธรรม และต่อความเข้าใจในสัญลักษณ์ของตัวภาพถ่าย เราก็จะไม่สามารถเข้าใจความหมายได้จริง เพราะภายในภาพถ่ายมีสัญลักษณ์อยู่มากมายที่ต้องใช้ความเข้าใจต่อสัญลักษณ์ที่อยู่ในแต่ละบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ดอกกุหลาบบางวัฒนธรรม และบางบริบท มีความหมายถึงความรัก แต่ในอีกวัฒนธรรมอาจมีความหมายเป็นการแสดงความไว้อาลัย และความหมายของสัญลักษณ์จะปรับเปลี่ยนตัวมันเองเมื่อมีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เมื่อสัญลักษณ์หนึ่งอยู่ในพื้นที่เกี่ยวข้องกับเพศชายคนดูจะให้ความหมายที่แตกต่างกับเพศหญิง เช่น การยกหูโทรศัพท์คุยในภาพ 4.5 ที่ทำกิจกรรมเดียวกันแต่ความหมายต่อกิจกรรมนั้นแตกต่างกัน โดยเห็นว่าผู้ชายมีใส่ชุดสูทที่เป็นนายกมีพลังขับเคลื่อนต่อการทำกิจกรรมนั้นมากกว่า ด้วยเพราะอำนาจของตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากผู้หญิงที่อาจมองว่าเป็นแค่ไม้ประดับภายในภาพ เป็นต้น การมองต่อกิจกรรมในบริบทและความสัมพันธ์เหล่านี้ทำให้เกิดความเข้าใจต่อความหมายที่ผิดพลาด และตีความที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริงบางส่วน ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างนิยมที่เชื่อว่าปรากฏการณ์ต่างๆในทางสังคมล้วนทำงานแบบเดียวกับภาษา คือ อาศัยความแตกต่าง และความสัมพันธ์ของหน่วย ที่เกี่ยวข้องกับทางญาณวิทยา (Epistemology) และเกี่ยวกับสถาบัน (Institution) โดย เห็นสอดคล้องกับแนวคิดของ โซซู (Ferdinand de Saussure) อีกว่า ความหมายหรือค่าของสัญลักษณ์นั้นเกิดจากการ

เปรียบเทียบกับสัญลักษณ์ในระบบ และต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ หรือความสัมพันธ์ทั้งหมดในระบบของช่วงเวลาเดียวกันอย่างเดียวกันซึ่งสามารถเห็นได้ในภาพข่าวหนังสือพิมพ์ที่คำบรรยายได้ภาพนั้นสัมพันธ์กับตัวภาพถ่าย โดยปรกติจะมองคำบรรยายได้ภาพหลังจากดูภาพเสร็จแล้วต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม หรือไม่เข้าใจความหมายของภาพทั้งหมด ซึ่งจะบอกเล่ากิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น ภาพถ่ายของผู้ชุมนุมทางการเมืองในสถานที่หนึ่งนั้น เราไม่สามารถรู้ว่าสถานที่แห่งนั้นคือที่ไหน และจำนวนของผู้ชุมนุมเท่าไร สาเหตุมาจากมุมมองที่ไม่ได้ถ่ายภาพครอบคลุมกิจกรรมโดยรวมทั้งหมดของการชุมนุม จึงต้องใช้ภาษาที่เป็นตัวอักษรบอกเล่าเหตุการณ์โดยรวม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวภาพถ่าย และภาษาที่เกิดขึ้น ในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์

การนำเสนอภาพถ่ายของหนังสือพิมพ์ จะมีสัญลักษณ์ทางเพศอื่นที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏในภาพนั้นออกมาในรูปของสัญลักษณ์เชิงวัตถุต่างๆ ที่เห็นได้บ่อยคือ สัญลักษณ์ที่มีนัยยะถึงเพศชาย เช่น ไมโครโฟนทรงกระบอก รูป เทียน ธงชาติไทย กล้องวิดีโอ หมวก และสัญลักษณ์ที่มีนัยยะถึงเพศหญิง เช่น ดอกกุหลาบสีแดง การอุ้มลูก การแต่งหน้า รูปหัวใจ เครื่องแบบข้าราชการ สะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบของภาพถ่ายในรูปสัญลักษณ์จะสัมพันธ์กับตัวเนื้อหา และความหมายของภาพรวมทางเพศทั้งชาย และหญิง

การมอง กับการเป็นภาพตัวแทน

จากภาพถ่ายในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ที่คัดเลือกมา สะท้อนให้เห็นว่าในชีวิตประจำวันนั้นเราสามารถที่จะพบเห็นกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัฒนธรรม โดยปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นถูกข่นย่อมาให้เหลือแต่ภาพมาอยู่ในหนังสือพิมพ์ให้เราสามารถเห็นว่าใครทำกิจกรรมอยู่บ้าง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะกระทบอะไรกับตัวเราบ้าง เพื่อให้เตรียมรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภาพถ่ายของหนังสือพิมพ์จะเป็นเหตุการณ์ที่ใหม่ แต่ไม่ถึงกับใหม่เท่าการดูโทรทัศน์ ซึ่งทำให้เราเห็นโครงสร้างโดยรวมของวัฒนธรรม และสังคม ซึ่งจำเป็นที่เราต้องเข้าใจ และมีประสบการณ์บางอย่างร่วมกับภาพนั้นอยู่เพื่อการตีความหมาย ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการได้มองภาพแทน (Representation) ดังนั้นความหมายต่างๆที่แทรกอยู่ในตัวของภาพแทนจึงไม่มีความหมายที่แน่นอน ซึ่งเป็นลักษณะของการตีความต่อรูปสัญลักษณ์ที่อยู่ในภาพถ่าย รวมไปถึงบริบทแวดล้อมในระหว่างที่ดูภาพถ่าย หรือขณะที่รับรู้ทางสื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงความหมายต่อภาพตัวแทน โดยอาจไปสัมพันธ์กับพื้นที่รอบตัว เช่น ขณะที่ยังมองภาพถ่ายผ่านหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ในร้านสะดวกซื้อ โดยมองแค่ผ่าน ไปเพียงเสี้ยววินาทีขณะเดินผ่าน อาจจะตีความหมายได้แตกต่างกับการดูภาพในร้านอาหารตามสั่งที่มีเวลาพิถีพิถันในรายละเอียดของ

ภาพ และคำบรรยายได้ภาพประกอบ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับเรื่องของพื้นที่การมอง กับการแสดงออกในพื้นที่

ความสัมพันธ์ต่อเรื่องพื้นที่ กับการมองนั้น ดากล้องหรือช่างภาพ มักมีส่วนในการในการเข้าไปจัดการ หรือ มีอำนาจเข้าไปควบคุมการทำงานของร่างกายของผู้ที่ถูกถ่ายภาพในพื้นที่นั้นๆ ทั้งการแสดงออกต่อกล้อง ต่อช่างภาพ ทำให้เกิดกิจกรรมการถ่ายภาพในพื้นที่นั้น ตำแหน่งที่คนโดนถ่ายภาพมีผลต่อการแสดงออก เช่น ตำแหน่งคนที่ยืนด้านหน้าจะมองกล้อง หรือ คนที่อยู่ด้านหลังของภาพจะมีสีหน้าที่แตกต่างกัน เช่น คนที่อยู่หน้ากล้องจะมีหน้าตาที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส ส่วนคนที่อยู่ด้านหลังของกลุ่มคนหรือตัดจากคนที่เป็นศูนย์กลางของภาพถ่าย จะมีลักษณะที่ปรกติ หรือ และมีสีหน้าที่เคร่งขรึม เพราะไม่ได้รู้ตัวว่าตนเองจะถูกถ่ายภาพทำให้ไม่มีปฏิกิริยาทำท่าหรือการแสดงสีหน้าออกมา สะท้อนให้เห็นว่าตำแหน่งแห่งที่ของการยืนในพื้นที่ของการมองส่งผลต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในขณะที่ถ่ายภาพ และภาพถ่าย สะท้อนให้เห็นถึงภาวะของอำนาจของช่างภาพที่ส่งอิทธิพลต่อผู้ที่ถูกถ่ายภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดอนน่า ฮาราเวย์ (Donna Haraway) ที่ว่า "ภาพนั้นมักเกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจ และตำแหน่งการมอง (Power and Position) ซึ่งหมายความว่าวิธีการมองใดๆก็ตาม จำต้องเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ และตำแหน่งการมองเสมอ" เช่นหากเรารู้ตัวว่าถูกมองจากผู้หญิงก็จะมองกลับในใบหน้าที่แจ่มใส ยิ้มแย้ม แต่ถ้ามีผู้ชายมามองหน้าก็จะมีสีหน้าที่เคร่งขรึม หน้าหน้าตาปรกติ ด้วยแรงขับทางเพศที่มีอยู่ในตัว ในขณะที่ผู้ที่เป็นศูนย์กลางของภาพนั้นผู้วิจัยมองว่า อำนาจจากการมองของดากล้อง ไม่ได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้น แต่กลับเป็นการแสดงอำนาจของตัวเองเข้าไปกดทับต่อตัวช่างภาพ และคนที่ดูภาพมากกว่า เช่น การจับมือของผู้มีอำนาจทางการเมืองที่ชี้ขึ้นไปบนท้องฟ้า สายตามองไปที่ข้างบน โดยไม่สนใจช่างภาพ หรือ คนที่ใกล้ชิด สะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองในพื้นที่สาธารณะถึงความมีอำนาจของตน โดยแสดงให้เห็นในที่สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Foucault ในเรื่องของวาทกรรม ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ กับการประกอบสร้างของความหมาย ที่เห็นว่าในแต่ละวาทกรรมจะมีการเมืองที่ถูกซ่อนเร้นอยู่ภายใต้ภาพแทนที่ปรากฏอยู่ในสังคม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในตัวช่างภาพนั้นมีอำนาจที่ถูกกดทับจากตัวสถาบันที่ส่งผลการถ่ายภาพ เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ที่จะต้องไม่ถูกดูหมิ่นในภาพถ่าย สถาบันศาสนา ที่ช่างภาพจะต้องไม่ละเมิดศีลธรรมอันดี และตัวสถาบันของสำนักพิมพ์เองที่มีกรอบ หรือขนบธรรมเนียมภายในที่ถูกอำนาจจากสองสถาบันแรกซ้อนทับอยู่ โดยฟูโก้ยังเชื่ออีกว่า ความหมายของภาพแทนนั้นไม่มีความแน่นอนหรือตายตัว และไม่มีความหมายที่แท้จริง แต่ขึ้นอยู่กับตัวความหมายของมันเอง โดยขึ้นอยู่กับความเหมือน และความต่างของความหมายในแต่ละวัฒนธรรมที่จะตีความ ซึ่งขึ้นอยู่กับทำให้ความหมายต่อสัญลักษณ์ต่อภาพตัวแทนนั้นว่าตรงกันหรือไม่ ตามแนวคิดของฟูโก้ยัง

สะท้อนให้เห็นต่อตัวสัญลักษณ์ทางเพศที่แต่ละวัฒนธรรมให้ความหมาย เช่น การชู้หน้าชู้พร้อมกัน นีวกลาง ในลักษณะรูปตัววี (V) ในวัฒนธรรมหรือความหมายทั่วไปหมายถึง ชัยชนะหรือสันติภาพ แต่ในวัฒนธรรมของประเทศอังกฤษ หรือ สหราชอาณาจักร การชูสองนิ้วโดยหันมือเข้าตัวเอง กลับหมายถึง การดูถูกหรือทำทาส²¹

ดังนั้นภาพถ่ายการมองภาพถ่ายในฐานะที่เป็นภาพตัวแทนทางเพศ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อการทำความเข้าใจในความหมายที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม หรือ ชุมชน ที่สัมพันธ์กับการให้ความหมายของสัญลักษณ์ ในการเป็นภาพตัวแทนที่มีความหมายอันไม่แน่นอนตายตัว ที่จะส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางสัญลักษณ์ทางเพศในสังคม

จากภาพถ่ายในหน้าหนังสือพิมพ์หน้าหนึ่งของไทยรัฐ และเดลินิวส์ เราจะพบว่าภาพถ่ายมีการผลิตซ้ำของภาพตัวแทน โดยมีเพศชายมากกว่าผู้หญิง ทำให้เห็นถึงการมองของช่างภาพในลักษณะของชายเป็นใหญ่ และในวัฒนธรรมไทยปัจจุบันที่ผู้ชายยังคงทำหน้าที่สำคัญทางการเมืองอยู่มากกว่าผู้หญิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ลอรา มัลวีย์ (Laura Mulvey) ที่เชื่อว่า การมองนั้นมีลักษณะของเรื่องชายเป็นใหญ่ หรือ ปิตาธิปไตย แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงดำรงอยู่ในลักษณะของผู้ถูกกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้วิจัยพบในข้อมูลในเชิงปริมาณที่ภาพถ่ายในหน้าหนังสือพิมพ์มีภาพของเพศชายที่มากกว่าเพศหญิง

จากข้อมูลของภาพถ่ายที่ค้นพบว่า เพศชายมีจำนวนมากกว่าเพศหญิงในหน้าหนังสือพิมพ์ นั้นสะท้อนให้เห็นถึงสังคมไทยยังมีความเชื่อต่อเรื่องการแบ่งแยกชนชั้นทางเพศอยู่ ตั้งแต่ลักษณะการแสดงออกทางเพศ เพศที่ปรากฏในภาพ บริบทแวดล้อมของภาพ คำบรรยายใต้ภาพ และสัญลักษณ์อื่นๆที่อยู่ภายในภาพ ซึ่งเคลือบแฝงอยู่ในกิจกรรมต่างๆของการมองต่างๆ รอบตัว การถ่ายภาพ การนำภาพถ่ายมาลงในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ ในลักษณะที่เป็นช่วงชั้นของสังคม ซึ่งการผลิตซ้ำของตัวภาพถ่ายเองจะเข้าไปย้ำความคิด ความเชื่อ และทัศนคติต่อการมองของคนในสังคมแบบไม่รู้ตัวจากภาพตัวแทนของภาพถ่ายหรือสัญลักษณ์ในภาพถ่าย ที่ฝังตัวลึกอยู่ในเป็นมายาคติ ที่จะลบเลือนได้ยาก

²¹ จุดเริ่มต้นของการชู 2 นิ้วนั้น มีความเชื่อว่าเริ่มมาจาก พลธนูชาวเวลส์ ที่ต่อสู้ร่วมกับอังกฤษในการสู้รบที่หมู่บ้านอากินคอร์ค ทางตอนเหนือของฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 1415 อันเป็นส่วนหนึ่งของสงครามร้อยปีระหว่างอังกฤษ และฝรั่งเศส ซึ่งมีการกล่าวไว้ว่า ทหารฝรั่งเศสตัดนิ้วมือข้างขวาของพลธนูชาวเวลส์ที่ถูกจับตัวได้ไป 2 นิ้ว จนไม่สามารถยิงธนูได้อีก ด้วยเหตุนี้ บรรดาพลธนูชาวเวลส์ที่ยังไม่ถูกจับตัวจึงชูนิ้ว 2 นิ้วเป็นการดูถูกทำทาสทหารของฝรั่งเศส

การมอง กับการเมืองเรื่องเพศ

จากข้อมูลภาพถ่ายในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ สังเกตให้เห็นว่าถึงแม้ภาพถ่ายการเมืองที่พบจะมีผู้ชายอยู่ในจำนวนมากกว่าผู้หญิง กลับพบว่าเพศชายที่พบเห็นจะเป็นบุคคลที่สำคัญทางการเมืองที่ถูกนำมาลงหน้าหนึ่งอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว เพราะด้วยหน้าที่ และตำแหน่งในทางสังคม เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกระทรวงต่างๆที่โดดเด่นตามช่วงเวลาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่เพศหญิงที่พบ และโดดเด่นในภาพถ่ายนั้นจะไม่ค่อยซ้ำหน้ากัน แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงนั้นเข้ามามีบทบาททางการเมืองในสังคม ด้วยภาวะของหน้าที่การทำงานที่สังคมยอมรับ ประกอบกับการที่สังคมไทยมีการปรับตัว และให้โอกาสผู้หญิงเข้ามาทำงานด้านการเมืองมากขึ้นซึ่งในปัจจุบันมีจำนวน 48 คน²² จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อผู้หญิงไปในทางบวก โดยเห็นคุณค่าที่อยู่ภายในนอกเหนือไปจากความสำคัญในคุณค่าของตัวเพศสรีระที่โดดเด่นของผู้หญิง แต่ยังคงเห็นได้อยู่เสมอในภาพของข่าวทั่วไป และภาพข่าวในวันอาทิตย์ ดังใน ภาพ 4.6 และ ภาพ 4.7 ที่ยังคงแสดงให้เห็นถึงผู้หญิงในฐานะที่เป็นวัตถุทางเพศสำหรับการมอง ซึ่งการผลิตซ้ำของภาพตัวแทนในลักษณะที่มีคุณค่าทางการเมือง และสังคมในตัวภาพถ่ายของเพศหญิงจึงถูกกดทับด้วยเพศสรีระในลักษณะภาพโป๊กึ่งเปลือยบนหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะวันอาทิตย์ ซึ่งมีมานานหลายสิบปี ซึ่งในสมัยเด็กทุกคนจะเฝ้ารอรูปภาพผู้หญิงในวันอาทิตย์ เพราะเป็นทางเลือกเดียวที่สามารถเห็นภาพ โป๊เปลือยได้ มาyacติที่ถูกปลูกฝังตั้งแต่วันเด็กของภาพถ่ายวันอาทิตย์ทำให้ทัศนคติทางเพศต่อเรื่องเพศถูกกำหนดให้เป็นบรรทัดฐานของหนังสือพิมพ์ของสังคมไทยต่อเรื่องเพศ โดยเฉพาะเพศหญิงให้เป็นแค่วัตถุทางเพศต่อการจ้องมอง ซึ่งกลายเป็นต้นแบบในอุดมคติทั้งเพศชาย และเพศหญิง เช่น ผู้ชายเกิดความคาดหวังในตัวผู้หญิงที่จะมาเป็นภรรยา โดยต้องมีผิวพรรณที่งดงาม หุ่นผอมบาง ซึ่งเป็นการส่งอิทธิพลไปสู่ผู้หญิงในการจะมีสามี จึงประพฤติปฏิบัติต่อตัวเอง ตามอุดมคติทางเพศของผู้ชาย ซึ่งเป็นการกำหนดโดยเงื่อนไขทางสังคม หรือ วัฒนธรรม ซึ่งเรียกว่า เพศสภาพ (Gender)

²² ที่มา <http://www.gender.go.th/article/Data/1201244896.pdf>

ผู้วิจัยเห็นว่าภาพถ่ายเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องทางเพศที่เกิดจากวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์ และวัฒนธรรมของสังคมไทย มีเงื่อนไขการมองที่ทำให้กลายเป็นบรรทัดฐานทางสังคม ที่ส่งต่อความคิด หรือ ทศนคติในเรื่องเพศ ในแบบที่ตัวสำนักพิมพ์เป็นตัวผลิตสร้างขึ้นมา ในฐานะกระบวนการผลิตซ้ำทางการมอง เข้าไปกำกับผู้คน ทำให้การมองนั้นมีอคติทางเพศ เช่น เมื่อมีรถคันข้างหน้าขับปาดหน้า ที่ทำให้ความหงุดหงิดหรือ โกรธขึ้นมา ก็จะขับเร่งเครื่องแข่งไปดูหน้าว่าใครเป็นคนขับ ถ้าพอทราบว่า ผู้หญิงเป็นคนขับก็จะคิดว่า “ผู้หญิงขับก็อย่างนี้แหละไม่เป็นไร” แต่ถ้าเป็นผู้ชายก็จะการมองหน้า ขับปาดหน้าคืบ หรือ คำทอกัน จนไปถึงการเข่นฆ่ากัน ผู้วิจัยยังเห็นอีกว่าเมื่อผู้หญิงมีหน้าที่การงานใหญ่โต แต่กลับทำผิดพลาดมักจะนำเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศมากล่าวโทษข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น และในอีกหลายกรณีที่ไม่ได้วัดที่ความสามารถ แต่กลับแบ่งแยกโดยใช้เรื่องเพศเป็นตัวกำหนด ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ที่การมองนั้นส่งผลให้ความคิด ความเชื่อต่อเรื่องเพศเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในเรื่องเพศที่เป็นมายาคติ ที่ตอกย้ำเพศหญิงให้ยังคงเป็นแค่วัตถุแห่งการมอง

การมองทางเพศ กับความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางเพศ

จากข้อมูลภาพถ่ายในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ที่คัดเลือกมาโดยการแย่งระหว่างเพศหญิง และเพศชาย ในเรื่องลักษณะเพศที่ปรากฏในภาพ เราสามารถแบ่งแยกเพศที่อยู่ในภาพระหว่างเพศชาย และเพศหญิงผ่านสายตาโดยใช้กรอบในเรื่องเพศ จากเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถี ซึ่งจะมีท่าทางของร่างกายในกิจกรรมที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งทำให้การมองของเราสามารถเข้าใจได้ว่าเพศอะไร เช่น การชูมือที่แสดงให้เห็นถึงการมีชัยชนะ สะท้อนให้เป็นถึงความแข็งแรง ความมีอำนาจเหนือผู้อื่นในกิจกรรมหรือภาพถ่ายนั้น อยู่ในตัวเพศชายมากกว่า โดยมีคติความเชื่อจากสังคมที่ปลูกฝังมานาน จากกรอบของวัฒนธรรมต่างๆภายในชุมชนหรือสังคมในพื้นที่นั้นๆ และความเชื่อทางศาสนาพุทธ ที่เพศชายจะเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น ในสนามมวยห้ามผู้หญิงขึ้นเวที ถ้าขึ้นก็ต้องถอดเชือกเส้นด้ายล่างที่ต่ำกว่าผู้ชาย หรือ การห้ามผู้หญิงขึ้นเรือประมง หรือการผู้หญิงเข้าไปยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น การห้ามผู้หญิงเข้าไปด้านในของตัวพระธาตุของชาวพุทธในภาคเหนือ ซึ่งทำให้การแสดงออกในรูปของกิจกรรมต่างๆของผู้หญิงนั้นถูกกดทับอยู่ภายใต้กรอบความเชื่อของวัฒนธรรม และตัวศาสนาเอง ภาพลักษณ์ของการแสดงออกของเพศหญิงจึงมีลักษณะที่นิ่ง หรือ แสดงออกมาในแบบที่เรียบร้อย อ่อนช้อยตามแบบประเพณีนิยมที่สังคมกำหนดหรืออยากมองเห็น ซึ่งถ้าผู้หญิงที่แสดงออกแตกต่างออกไปก็จะถูกกีดกันออกไปจากสังคมและวัฒนธรรมนั้น หรือถูกลงโทษเพื่อให้การแสดงออกของผู้หญิงนั้นถูกต้องตามกรอบความเชื่อที่เคยเป็น ซึ่งการแสดงออกในกิจกรรมต่างๆเหล่านั้นนั้น แสดงให้เห็นถึงการให้ความหมายต่อ

การแสดงออกในกิจกรรมที่แตกต่างกันได้เป็นชุดผ่านการมอง การถูกมอง ที่ให้ความรู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างเพศหญิง และเพศชาย ซึ่งเป็นการมองที่ถูกมองจากสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งกลายเป็นสิ่งที่เข้าไปกำกับการใช้ชีวิตประจำวัน นอกเหนือไปจากการกำกับด้วยกฎหมายที่ถูกเขียนขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงการมองที่ถูกมองจากสังคม และวัฒนธรรม ที่กลายเป็นอำนาจในการกดทับต่อพฤติกรรมท่าทางการแสดงของคน เช่น กระบวนการสร้างภาพถ่ายของช่างภาพที่เข้าไปกำกับการแสดงออกของเพศหญิงเพศชายในกิจกรรมต่างๆ

การแสดงออกของลักษณะทางเพศของผู้หญิงที่มีการเปิดเผยสรีระทางเพศนั้น ส่งอิทธิพลหรือปลูกฝังความเชื่อต่อความเข้าใจในการสร้างภาพ หรือผู้มีอำนาจในการสร้างสรรค์ภาพต่างๆ เช่น ช่างภาพ ผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้กำกับโฆษณา เอเจนซี่โฆษณา ต่อความเป็นเพศหญิงด้วยเหมือนกัน เช่น ในท่าทางของนางแบบบู๊ต นางแบบโฆษณา นางเอกในโทรทัศน์ หรือ ภาพผู้หญิงในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์วันอาทิตย์ สะท้อนให้เห็นในบุคลิกท่าทางการแสดงออกต่างๆ ปรากฏในชีวิตประจำวันของผู้หญิงในสังคมไทย โดยมีโครงสร้างจากตัวสถาบันที่สร้างพื้นที่ต่างๆ ในการมอง สร้างความเชื่อต่อทัศนคติทางเพศที่มีมาอย่างยาวนาน เช่น การประกวดนางงามตามโทรทัศน์ช่องต่างๆ ประกอบกับการโชว์เรือนร่างกายอยู่อย่างสม่ำเสมอทั้งเพศหญิง และเพศชาย แต่ที่โค้งคัง และเด่นชัดจะเป็นเพศหญิงมากกว่า

การมองลักษณะทางเพศภายใต้ความคิดความเชื่อภายใต้วัฒนธรรม และความเชื่อแบบไทยๆ ถูกเคลือบไว้ด้วยมายาคติที่ฝังลึกมาอย่างยาวนานจากประวัติศาสตร์ของคนไทย ผ่านการเรียนรู้จากสถาบันครอบครัว ในการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ผ่านสถาบันการศึกษาต่อการเรียนรู้ของเยาวชนไทยที่รัฐมีรูปแบบการเรียนการสอนให้อยู่ในกรอบความเชื่อต่อสิ่งต่างๆ ตามที่สังคมกำหนดที่โยงใยกับความเชื่อตามศาสนาแบบพุทธดั้งเดิม ศีลธรรมอันดี ไว้อย่างชัดเจนโดยโครงสร้างของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ²³ ที่เน้นย้ำในเรื่องจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม โดยไม่ได้ปรับเปลี่ยนชุดความรู้แบบใหม่ตามสังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

ในขณะที่คำบรรยายได้ภาพ เราสามารถแบ่งแยกเพศระหว่างเพศชาย และเพศหญิงได้โดยผ่านความเข้าใจในระบบของภาษา เช่น การขี้นนำหน้าของเพศชายด้วยคำว่า นาย ส่วนเพศหญิงขึ้นต้นด้วย นางสาว หรือ นาง ซึ่งเป็นสิ่งที่เรารับรู้ได้ผ่านการมองภายใต้กรอบการเข้าใจในระบบของภาษา เช่น ภาษาไทย และลักษณะของชื่อในแต่ละเพศที่มีความแตกต่างกัน

²³ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 <http://www.sesa10.go.th/sesa10/data/dec54/1.pdf>

การมองทางเพศ กับทุนที่เป็นโครงสร้างของชนชั้นในสังคม ต่อความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์

จากข้อมูลภาพถ่ายในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ที่คัดเลือกมาโดยการแย่งระหว่างเพศหญิง และเพศชาย ในเรื่องลักษณะเพศที่ปรากฏในภาพ พบว่าลักษณะทางเพศที่พบในภาพถ่ายแสดงให้เห็นถึงทุนของคนในสังคม ซึ่งในลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเพศชายจะบอกถึงอำนาจที่มีอยู่ในตัวซึ่งสามารถเทียบเคียงได้เพราะเมื่อมีอำนาจ ก็จะมีชนชั้นที่แตกต่างจากคนทั่วไปหรือมีชนชั้นที่สูงกว่า ซึ่งตามประวัติศาสตร์ของไทยมีการแบ่งแยกชนชั้นมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งประเทศไทยมีการปกครองโดยระบอบกษัตริย์ มีข้าราชการ ประชาชน ที่เป็นได้อย่างชัดเจน จนมาถึงปัจจุบันที่ยังมีการแบ่งช่วงชั้นของประชาชนเพิ่มขึ้นไปอีกด้วยระบบของทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยแบ่งเป็นชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง ชนชั้นล่างหรือคนจน และโดยลักษณะท่าทาง ผิวพรรณ กิริยา มารยาท ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงสถานะของคนในแต่ละชนชั้นที่มีอยู่ภายในตัวของเพศนั้นๆ

การมองภายใต้กระบวนการทัศน์ ของสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนผ่านไปตามยุคสมัยนั้น ไม่ได้เปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำหน้า เพราะการมอดิตความเชื่อที่สะสมกันมาผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การมองในเรื่องเพศอาจปรับเปลี่ยนไปบ้างแต่ก็ไม่มาก โดยสามารถเห็นได้จากภาพของการชูมือของเพศชายในภาพที่ยังคงรักษามรดกขนบธรรมเนียมประเพณีในแบบเดิมเมื่อได้รับชัยชนะ ก็จะชูมือขึ้นฟ้า ไบหนักอึ้งแฉ้ม แต่ยังคงวางท่าทางที่สุ่มเยือกเย็น เพื่อตอบรับจากการมองของผู้อื่นในที่สาธารณะ เพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจ และห่วงโซ่ความแตกต่างระหว่างชนชั้น ในขณะที่เพศหญิง จะมีลักษณะทางเพศที่ต้องวางตัวเรียบร้อยในแบบผู้หญิงไทยตามกรอบประเพณีไทยแบบอนุรักษนิยม ซึ่งจะเห็นได้โดยการกำกับของช่างภาพ หรืออำนาจของกล้องถ่ายภาพที่เข้าไปกำกับ ซึ่งในชีวิตจริงทั่วไปอาจจะไม่ทำทางของกิจกรรมที่หลากหลายมากกว่า ซึ่งถ้าหากผู้หญิงแสดงท่าทางหรือลักษณะการวางตัวที่ผิดไปจากกรอบหรือสิ่งที่กำหนด ก็จะถูกตำหนิหรือวิพากษ์วิจารณ์ในทางเสียหยา ดังนั้นความสัมพันธ์ทางอำนาจของการมองของผู้คนทั้งผ่านกล้อง และไม่ผ่านกล้อง กับเรื่องชนชั้นจึงมีนัยยะสำคัญอันแนบแน่น แอบแฝง และเป็นสิ่งที่ยากจะปรับเปลี่ยน ผ่านตัวระบบทุนที่เอื้อให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ

ความสัมพันธ์ของตัวทุน และชนชั้นนี้ จึงส่งอิทธิพลต่อการมอง และการให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆในชีวิตประจำวัน ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ โดยการมองของคนที่มียุทธศาสตร์ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ในชนชั้นล่าง หรือต่างวัฒนธรรมจะมีความเข้าใจต่อความหมายของรูป วัตถุ เหตุการณ์ กิจกรรม สัญลักษณ์ในแบบหนึ่ง ในขณะที่ชนชั้นสูงจะมีความเข้าใจในความหมายอีกความหมายหนึ่ง ซึ่งในสังคมไทยนั้นมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ

สังคม คนเมืองอย่างกรุงเทพ ก็ต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันภายในพื้นที่ และบริบทเดียวกัน ความสัมพันธ์ต่อการให้ความหมายจึงเกิดการทับซ้อนกัน ซึ่ง บัวร์ดิเยอร์ (Pierre Bourdieu) เรียกมันว่า habitus ซึ่งเป็นการสะสมทุนทางประสบการณ์ชีวิต จากการเลี้ยงดู ซึ่งคนในเมืองใหญ่ที่มีการรองรับแรงงานมาก คนชั้นล่างที่มีรายได้น้อยจากการทำอาชีพเกษตรกรรมที่ประสบกับปัญหาจากสภาพภูมิอากาศ ไม่สามารถเพาะปลูกได้ จนขาดแคลนทุนทางเศรษฐกิจ จึงอพยพเข้ามาทำงานในเมือง โดยพกพาทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมมา จึงเกิดความเลื่อมล้ำทางสังคม

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ช่างภาพหนังสือพิมพ์ บรรณาธิการภาพหนังสือพิมพ์ มีรายละเอียด ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ช่างภาพหนังสือพิมพ์จำนวน 2 ท่าน บรรณาธิการภาพหนังสือพิมพ์ (หัวหน้าช่างภาพ) จำนวน 2 ท่าน เพื่อนำทัศนะ และแนวคิดต่าง ๆ ทำความเข้าใจ และประเมินสื่อภาพถ่ายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ และกระบวนการสร้างสรรค์ภาพถ่าย ผู้ศึกษาจึงนำประเด็นคำถามที่มีรูปแบบเดียวกัน นำมาใช้ศึกษา และวิเคราะห์ ทัศนะของช่างภาพหนังสือพิมพ์ และบรรณาธิการภาพหนังสือพิมพ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ช่างภาพหนังสือพิมพ์

กระบวนการถ่ายภาพ และองค์ประกอบภาพถ่าย

ประสิทธิ์ นิเวศน์ทอง ช่างภาพหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้ให้ทัศนะ

เกี่ยวกับ กระบวนการถ่ายภาพ และองค์ประกอบภาพถ่าย มีใจความสรุปได้ว่า การถ่ายภาพของเขา จะเน้นไปที่วัตถุที่ถูกต้องเพื่อความชัดเจนของภาพ รองลงมาเป็นองค์ประกอบ บริบทแวดล้อมที่ถูกต้อง จะต้องขยายความหมายของตัววัตถุที่ถ่าย การจะถ่ายภาพจะต้องมีการเคลื่อนไหว (Action) ของกิจกรรมที่เกิดขึ้น นึกถึงคนที่จะดูภาพถ่ายในอนาคคขณะถ่ายภาพ ถ่ายเป็นธรรมชาติโดยพยายามไม่มีอารมณ์ร่วมกับเหตุการณ์ และถ่ายภาพตามกรอบแนวคิดของสำนักพิมพ์ แต่เมื่อมีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้องจะใช้ทัศนคติทางความเชื่อ และหน้าที่ของการเป็นมืออาชีพเป็นกรอบในการตัดสินใจก่อนถ่ายภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าตัวช่างภาพอย่าง ประสิทธิ์ นั้นมีทัศนคติทางเพศแบบชายเป็นใหญ่อยู่ ซึ่งมีการควบคุมภาพที่มีนัยยะทางเพศที่เป็นความรุนแรง ไม่ให้ออกสื่อหนังสือพิมพ์ตามความเชื่อส่วนตัว (จรรยาบรรณ) และศีลธรรมที่ยึดตามกรอบความเชื่อทางพุทธศาสนา

ในขณะที่ช่างภาพอีกคนคือ ภมร มานะพรชัย ช่างภาพประจำหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ได้กล่าวถึงกระบวนการการถ่ายภาพ โดยจะเน้นไปที่การตีความต่อประเด็นที่เกิดขึ้นของกิจกรรมที่ต้องออกไปถ่ายภาพว่ามีความเป็นมาอย่างไร หรือนัยยะอะไรบ้าง ซึ่งต่างไปจาก

ประสิทธิ์ นิเวศน์ทองที่จะเน้นแค่ความชัดของภาพ แต่มีลักษณะที่เหมือนกันคือ นึกถึงคนที่จะดูภาพถ่ายในอนาคตขณะถ่ายภาพ ต้องถ่ายภาพให้มีความเป็นแบบมืออาชีพมีความเป็นกลาง และถ่ายภาพตามกรอบของสำนักพิมพ์ แต่เมื่อถามถึงเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้องนั้นเขา กลับปกปิดทัศนนะที่มีต่อเรื่องเพศ และไม่ได้คำตอบที่กระจ่างชัดเกี่ยวกับเรื่องเพศในมุมมองนี้มากนักมักมัก แสดงให้เป็นถึงว่าเรื่องเพศในสังคมปัจจุบันยังมีลักษณะที่ไม่กล้าแสดงออกในเรื่องเพศ ทั้งความคิดเห็นในเรื่องส่วนตัว หรือค่อพื้นที่สาธารณะ สะท้อนให้เห็นอุดมคติแบบดั้งเดิมว่าเรื่องเพศต้องเป็นเรื่องส่วนตัว ต้องปกปิด การแสดงออกในพื้นที่สาธารณะจะทำให้คนที่มองดูนั้นดูถูก หรือเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ โดยแนวคิดนี้เป็นแนวคิดแบบคริสตศาสนาตามความเชื่อของนิกายคาทอลิกในคัมภีร์ไบเบิลที่เชื่อมโยงกับการละเมิดกฎของพระเจ้าที่กระทำการกินเอ็บเปิ้ลของอดัมกับอีฟ ที่เข้ามามีบทบาทต่อความเชื่อในสังคมมากขึ้นกับความเชื่อในพุทธศาสนาแบบไทยๆ ซึ่งคนไทยเอามารวมกับขนบธรรมเนียมในพื้นที่หรือชุมชนแต่ละแห่ง และโดยการกำกับของอำนาจรัฐที่วางกฎหมายต่างๆ เพื่อควบคุมกิจกรรมทางเพศที่เกิดขึ้น โดยไม่เข้าใจกรอบจารีตประเพณีหรือวัฒนธรรมต่างๆ ในพื้นที่อื่นที่เป็นชุมชนย่อย ซึ่งก่อให้เกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจ หรือความคุมสิ่งที่ไม่ดีโดยองค์กรรวมแต่ไม่ผิดในพื้นที่หรือวาทกรรมเฉพาะถิ่น ซึ่งส่งผลให้เกิดความรุนแรงต่างๆ เช่น ความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ ที่ต่างคนต่างให้ความหมายต่อสิ่งๆหนึ่งที่ไม่เหมือนกัน เพราะประเทศไทยมีวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือพื้นที่ถิ่นที่หลากหลาย (อิทธิพลจากการแย่งชิงดินแดนในช่วงอยุธยาและต้นกรุงรัตน โกสินทร์ตอนต้น ไปจนถึงช่วงยุคการค้าอาณานิคมของชาวตะวันตกในช่วงรัชกาลที่ 5 ตามประวัติศาสตร์ไทย)

กระบวนการหลังการถ่ายภาพ ทัศนคติต่อภาพถ่าย

ประสิทธิ์ นิเวศน์ทอง ช่างภาพประจำหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการหลังการถ่ายภาพ ทัศนคติต่อภาพถ่าย มีใจความสรุปได้ว่า การเลือกถ่ายถ่ายนั้นภาพต้องชัด มีองค์ประกอบครบตามที่สำนักพิมพ์ต้องการ และเป็นห่วงเป็นใยในเรื่องผลกระทบต่อภาพถ่ายที่จะออกสู่สาธารณะ มีทัศนะที่เห็นด้วยกับการเซ็นเซอร์ภาพที่ไม่ดีงามตามกรอบของศีลธรรมไทย

แสดงให้เห็นว่าการมองของช่างภาพอย่าง ประสิทธิ์ นั้นวางตัว และยึดถือกับชุดความรู้ และทัศนคติต่อการถ่ายภาพในแบบอนุรักษ์นิยม ที่ภาพต้องถูกต้องตามพื้นฐานการถ่ายภาพและยึดถือกรอบ และกฎระเบียบในอำนาจของตัวสถาบันที่เป็นเครือข่ายโยงโยงเข้ากับการทำงานของตัวช่างภาพเอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวศาสนาที่เป็นพื้นฐานของสังคม วัฒนธรรม ศีลธรรมแบบไทย ที่ความดีงามพุทธศาสนา การเกิดขึ้นของภาพที่มีลักษณะทางเพศเป็นสิ่งที่ผิด ไม่ดีไม่งาม

ซึ่งโครงสร้างของตัวสถาบันอย่างสำนักพิมพ์นั้นยึดถือเป็นหลักเกณฑ์เพื่อที่คอยสนับสนุน และ คัดเคือนกับคนในสังคม ผ่านตัวอำนาจของรัฐไทย การเกิดภาพที่มีสัญลักษณ์ทางเพศจึงต้องถูก ปัดบังซ่อนเร้น ไม่ให้ประชาชนหรือคนในสังคมได้รับรู้อย่างชัดเจน และตรงไปตรงมา ก่อให้เกิด ทัศนคติต่อเรื่องเพศในเรื่องในแบบชายเป็นใหญ่ยังถูกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมออย่างไม่รู้ตัว และซ่อน เร้นสิ่งที่จะกระตุ้นอารมณ์ให้เกิดอารมณ์ทางเพศให้กับเพศชายอย่างมีนัยยะสำคัญโดยเฉพาะทาง การเมือง และศาสนา ที่เพศชายมีอำนาจในการกตัญญูการปรากฏตัวของเพศหญิงในพื้นที่สาธารณะ หรือเปิดเผยตัวได้ก็จะเป็นเพียงแค่ง่ายกาย แต่ไร้ซึ่งพลังอำนาจ ซึ่งเข้าไปควบคุมในตัวเพศหญิงให้ แสดงออกในสิ่งที่ผู้ชายกำหนดหรืออยากมองแต่เพียงเท่านั้น

ในทัศนะของช่างภาพก็ไม่ได้สนใจผลกระทบของตัวภาพข่าวที่เผยแพร่ออกสู่ พื้นที่สาธารณะอย่างจริงจังเท่าใดนักโดยเฉพาะเรื่องเพศ เพราะเขาเห็นว่าเรื่องเพศที่แสดงผ่านสื่อ ต่างๆนั้นต้องให้พ่อและแม่เป็นคนอบรมสั่งสอน หรือใช้วิจารณ์ญาณในการมอง และตัดสินใจกัน ด้วยตัวเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองของช่างภาพว่า ตัวช่างภาพผลักระยะผลที่จะเกิดขึ้นต่อการมอง ไปที่ตัววัฒนธรรม และสังคมต่อการให้ความหมาย หรือทำความเข้าใจต่อสิ่งที่เป็นภาพตัวแทน ต่างๆในภาพถ่าย โดยผลักระยะหน้าไปที่สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ซึ่งแทนที่จะสร้าง ทัศนคติที่เหมาะสมกับผู้รับสื่อ ตั้งแต่ตัวผู้ส่งสาร หรือตัวภาพถ่าย

ช่างภาพยังมองอีกว่าลักษณะภาพทางเพศที่จะสื่อออกไปในที่สาธารณะนั้นต้อง แบ่งแยกเพศโดยต้องคูที่ เพศชาย หรือ เพศหญิง และช่วงชั้นของอายุของเพศนั้นๆ ว่ามีลักษณะ อย่างไร เช่น ในทัศนคติของกรณีตัวอย่างที่ช่างภาพยกมาอธิบาย เช่น “ผู้หญิงถูกข่มขืน เราก็จะ ถ่ายภาพผู้ต้องหาแทน หรือ หากเจ้าตัวมาขึ้นชื่อผู้ต้องหาเราก็จะไม่ให้เห็นใบหน้าของผู้เสียหาย” ซึ่ง แสดงให้เห็นถึงอุดมคติทางเพศของช่างภาพที่มีลักษณะที่ปกป้องผู้ถูกกระทำอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งทำ ให้ตัวช่างภาพคิดเอาเองด้วยพื้นฐานทางคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ที่ถูกสอนมา แสดงให้เห็นถึง อุดมคติทางเพศในลักษณะที่เชื่อมโยงกับตัวอำนาจของเพศชายที่มีหน้าที่ต้องปกป้องเพศหญิงอย่างเป็น ธรรมชาติ และเป็นมายาคติที่ฝังตัวลึกอยู่ภายใน ซึ่งจะส่งผลให้ภาพตัวแทนที่จะสื่อออกไปในพื้นที่ สาธารณะนั้นก็ยังคงส่งอิทธิพลต่อเรื่องการเมืองที่ได้แทรกซึมอุดมคติทางเพศไปโดยไม่รู้ตัว

ช่างภาพมีกรอบการตัดสินใจจากความเชื่อส่วนตัว และกรอบของจรรยาบรรณ²⁴ ของสื่อหนังสือพิมพ์ กรอบของพุทธศาสนาแบบไทย และกรอบอำนาจจากสถาบันเป็นตัวกำกับ

²⁴ จรรยาบรรณ คือ กระบวนการประพจน์ที่กลุ่มวิชาชีพหรือสมาคมร่วมกันพิจารณากำหนดขึ้นเพื่อให้ สมาชิกในกลุ่มหรือในสังคมนั้นยึดถือ

โดยแสดงให้เห็นถึงการจัดการต่อกิจกรรม และการประกอบสร้างของภาพตัวแทนในสื่อภาพถ่าย บนหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์

ทัศนคติแนวคิด

ภมร มานะพรชัย ช่างภาพประจำหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้ให้ทัศนะ

เกี่ยวกับ ทัศนคติแนวคิด มีใจความสรุปได้ว่า ภาพที่เลือกจะต้องดูประเด็นที่ชัดเจน ให้ผู้อ่านได้เข้าใจไม่ผิดเพี้ยน เห็นด้วยกับการเซ็นเซอร์ภาพ

แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ไม่ได้สนใจหรือห่วงใยกับคนมอง เพราะเห็นว่าคนที่รับสื่อมีอิสระในการที่จะรับรู้ และมองเห็น สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์เรามีอำนาจที่จะมองหรือปฏิเสธที่จะไม่มอง และไม่รับรู้ได้ ด้วยประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่เคยพบเจอ เช่น เมื่อเรารู้ว่าหนังสือเล่มนี้มีเป็นหนังสือโป๊ หรือ หนังสือภาพชายรักชายที่เราไม่ชอบ เราก็จะไม่เข้าไปดูหรือเปิดภายในหนังสือดู ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอคติทางเพศที่อยู่ภายในจากอำนาจที่แต่ละคนพึงมี และคนที่ไม่มีเสรีที่สามารถเลือกที่จะมองได้

ประสิทธิ์ นิเวศน์ทอง ช่างภาพหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเรื่อง ทัศนคติแนวคิด มีใจความสรุปได้ว่า ภาพถ่ายสามารถเปลี่ยนทัศนคติของคนดูได้ และมีความเชื่อมั่นต่อองค์กรในการนำเสนอข่าวทางเพศ และเห็นว่าในองค์กรมีความเท่าเทียมกันในเรื่องเพศ ของการทำงาน ไม่มีการแบ่งแยกเพศ ชนชั้น และการเมือง

จากทัศนะของ ประสิทธิ์ สะท้อนให้เห็นถึงอคติทางเพศที่จะพยายามปกป้องคนดู หรือผู้รับสื่อในที่สาธารณะ ซึ่งส่งผลให้ภาพถ่ายนั้นอาจถูกบิดเบือนจากความจริงต่อผู้รับสื่อ และทำให้สังคมไม่ได้รับรู้ถึงปัญหาจริงๆ ที่มีอยู่ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความรุนแรงต่อไปได้ในอนาคต ทั้งเรื่องตัวความหมายของเนื้อหา และสัญลักษณ์ที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นหากสังคมไม่สามารถรับได้กับสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งตัวช่างภาพเอง ไม่ได้ตระหนักถึงสิ่งปลูกสร้างทางความคิดที่เป็นสิ่งเล็กน้อยที่สามารถรวมตัวกันให้เกิดเป็นมายาคติที่จะเข้าไปบ่มเพาะเป็นทัศนคติส่วนตัวคน

ขณะที่ ภมร มานะพรชัย ช่างภาพประจำหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ มีทัศนะที่คล้ายคลึงกัน และในส่วนคำถาม เกี่ยวกับลักษณะทางเพศ นั้นทั้งสองท่านไม่กล้าที่จะตอบคำถาม

จากการสัมภาษณ์ช่างภาพทั้งสองคนจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทั้งสองคนมีมุมมองในเรื่องเพศที่อยู่ภายใต้กรอบจากอำนาจของตัวสถาบันที่คอยกำกับแนวคิด หรือ การถ่ายภาพที่จะเกิดขึ้นส่วนหนึ่ง อีกส่วนมาจากกรอบของศีลธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณส่วนบุคคลในการถ่ายภาพ ทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนในลักษณะที่มีศาสนา หรือตัวรัฐไทยเข้ามากำกับสามารถทำให้ความคิดความเชื่อในการทำงานหรือ

การมองไม่สามารถทำกิจกรรมที่นอกเหนือไปจากสิ่งที่เป็นอยู่มาแต่เดิมได้ ถ้ามีก็จะรู้สึกผิดกับตัวเอง กลายเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดจากวาทกรรมที่ตนเองอยู่ จนกลายเป็นคนชายขอบ ถูกไล่ออกจากที่ทำงาน ซึ่งเป็น โครงสร้างของอำนาจรัฐที่จะคอยเฝ้ามอง และจับจ้อง ผ่านตัววัฒนธรรม สังคม และตัวตัวเอง

4.2.2 บรรณาธิการภาพหนังสือพิมพ์

กระบวนการเลือกภาพถ่าย และกระบวนการเลือกองค์ประกอบภาพถ่าย

สุรเชษฐ์ วัชรวิศิษฎ์ บรรณาธิการภาพหนังสือพิมพ์เคลนิวิสต์ และ

กิตติ วงษ์ใบแก้ว บรรณาธิการภาพหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ กระบวนการเลือกภาพถ่าย และกระบวนการเลือกองค์ประกอบภาพถ่าย และทัศนคติต่อภาพถ่ายภายหลังการเลือก มีใจความสรุปได้ว่า การเลือกภาพที่จะตีพิมพ์นั้นองค์ประกอบต้องสมบูรณ์ โดยภาพสามารถสื่อสารกับคนดูได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะมีการคัดเลือกภาพต่างๆจากการประชุมกันภายในแผนกซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่ได้ใช้ทัศนคติส่วนบุคคลเขาเพียงคนเดียวในการเลือกภาพถ่ายในแต่ละวัน โดยมีความพยายามทำความเข้าใจต่อภาพถ่ายที่ประชาชนหรือคนทั่วไปจะได้มองภาพหรือหนังสือพิมพ์นั้นๆ ซึ่งใช้หลังของจรรยาบรรณของนักข่าวหรือสื่อมวลชนในการแยกแยะ หรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับคนดูภาพถ่าย ไม่ให้เกิดความแตกแยกในสังคม โดยถ้าหากมีภาพที่ไม่เหมาะสมจนเกินไป ก็มักจะมีการเซ็นเซอร์ภาพนั้นๆในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่า การเลือกในลักษณะนี้ก็เป็น การเลือกโดยใช้คนเพียงไม่กี่คนซึ่งอาจมองได้ไม่รอบด้าน ซึ่งภาพที่ออกมาอาจส่งผลดีในคนระดับหนึ่ง แต่อาจส่งผลเสียกับคนอีกระดับหนึ่งที่แตกต่างกันด้วยเรื่องของชนชั้น วัฒนธรรม ซึ่งตัวสำนักพิมพ์หรือ กลุ่มที่เลือกภาพอาจไม่ได้นึกหรือตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยทัศนะขององค์กรเองเน้นการนำเสนอข่าวที่ผู้ชมทุกเพศทุกวัยในสังคมสามารถรับรู้ และเข้าถึงได้โดยง่าย ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นว่า ภาพข่าวนั้นมีความหลากหลาย โดยไม่ได้สนใจระดับของอายุของผู้รับสื่อ โดยเฉพาะภาพถ่ายที่มีอิทธิพลต่อสายตาแก่เยาวชนหรือผู้ที่อ่อนไหวต่อความรู้สึก และผู้ที่รับไม่ได้กับการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ที่กระทบกับความเชื่อส่วนบุคคล และในกระบวนการเลือกภาพถ่ายของบรรณาธิการ แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นทางด้านเพศ มีการแบ่งแยก คัดเลือกภาพที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงสัญลักษณ์ตั้งแต่ขั้นต้นในกระบวนการเลือกภาพถ่าย

ทัศนคติต่อภาพถ่ายภายหลังการเลือก

บรรณาธิการภาพทั้งสองท่าน ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ ทัศนคติต่อภาพถ่ายภายหลังการเลือก มีใจความสรุปได้ว่า การเลือกภาพถ่ายนั้นต้องเลือกอย่างมีเหตุมีผล มีการประชุมเพื่อหาผลสรุป แต่ไม่ได้ก็ไม่ได้ลงลึกไปในรายละเอียดของแต่ละรูปเท่าใดนัก โดยอ้างว่าภาพนั้นมีจำนวนมากในแต่ละวันที่ต้องทำการคัดเลือก แสดงให้เห็นว่าไม่ได้สนใจความหมายที่อยู่ลึกภายในภาพ หรือความหมายเบื้องหลังภาพ และไม่ได้ให้ความสำคัญกับสัญลักษณ์ทางเพศที่อยู่ในภาพถ่าย โดยจะตัดสินภาพที่จะลงหน้าหนึ่งแต่เพียงรูปลักษณะภายนอก และไม่สนใจคนดูว่าจะได้รับอิทธิพลจากภาพถ่ายที่มีความรุนแรงทั้งทางเพศ และทางสัญลักษณ์ทางเพศ ทั้งนี้ยังมีความเชื่อมั่นในความคิด และเรื่องอำนาจของตนเองภายใต้โครงสร้างอำนาจของสำนักพิมพ์ ทั้งนี้ เขายังคงรักษามาตรฐานในการเป็นนักสื่อสารมวลชนโดยเสนอข่าวที่เป็นกลาง โดยที่สามารถเข้าไปควบคุมปัจจัยการมองของประชาชนที่มองภาพ โดยให้เหตุผลว่าประชาชนหรือผู้มองมีอิสระในการเลือกที่จะมอง แต่ผู้วิจัยกลับเห็นว่า การเลือกของตัวบรรณาธิการ หรือสำนักพิมพ์ นั้นมีการสร้างภาพบิดเบือน หรือภาพให้ชวนมอง การจัดวางรูป และตัวหนังสือให้โดดเด่นเพื่อเป็นเป้าสายตาแก่คนดูอย่างมาก เพื่อให้เกิดความเร้าใจ หาคูได้ยาก และชวนติดตาม เช่น เหตุการณ์ฆาตกรรมที่แปลกประหลาด เหตุการณ์พิสดาร หรือ รูปคาราถ่ายชุดว่ายน้ำประจำวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำทางการมองให้แก่ผู้ดู และผู้รับสื่อหนังสือพิมพ์นั้นๆ

การเลือกภาพของบรรณาธิการภาพนั้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอำนาจกับตัวทุน ที่ก่อให้เกิดความรุนแรงทางสัญลักษณ์ในตัวสื่อ ซึ่งภาพถ่ายที่เกิดขึ้น และถูกทำให้เห็นในชีวิตประจำวันทุกวัน ผลิตซ้ำทางสายตา ถูกสะสมผ่านการมอง กล่อมเกล้าให้เป็นความเชื่อบางอย่างเพื่อตอกย้ำ เช่น ภาพที่ถูกเซ็นเซอร์นั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่สมควรดู เป็นภาพโป๊ เห็นอวัยวะเพศที่จะทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศ อย่างเป็นทางการสามัญ โดยยกตัวอย่างของสิ่งที่ผิดเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ และไม่ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบได้ในสังคมของชีวิตประจำวันอันปรกติ โดยสร้างความตระหนักรู้ถึงสื่ออื่นๆที่มีที่สามารถรับรู้ได้เหมือนกัน อย่างรูปโป๊ รูปนู้ดตามนิตยสาร หรือสื่อสังคมออนไลน์ ที่อยู่บนพื้นที่สาธารณะที่ต้องคอยกำจัด หรือต้องไม่ทำให้อยู่ในสื่อกระแสหลัก ที่มีความคิดเพี้ยนไปจากกรอบที่ตัวสังคมและวัฒนธรรมได้สร้างขึ้นเอาไว้ ซึ่งจะสะสมเป็นความเชื่อ เป็นทุนทางวัฒนธรรมในเรื่องการมอง ที่เมื่อใดที่ตนเองมีทัศนะแบบนี้ ผู้ที่คิดต่างต้องผิดโดยยึดหลักเอาชุดความเชื่อ และศีลธรรมที่ปักหมุดอยู่ในแนวคิดความเชื่อของตนเอง โดยสามารถคิดต่าง หาเหตุผลมาโต้แย้งได้ แต่เมื่ออธิบายหรือมีเหตุการณ์เกิดขึ้นจริง ก็ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ ซึ่งอยู่ในรูปของมายาคติที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง